

KÜLÖNFÉLÉK.

Buzogány Áron közoktatásügyi minisiteri titkár s folyóiratunk rendes dolgozó társának a „Magyar Paed. Szemle“ 1880. XII. füzete sikerült arcképét hozza, Rill József a szerkesztőtől irt életrajzával. Szívünkben örvendünk, hogy a magyar tanügynek e derék és hivatott munkását e kitüntetés érte s buzgó fáradozása és érdemei ennyiben is méltánylásra találtak. Isten éltesse sokáig a jeles férfit, hogy népnevelésünk elébbvitelén eddigi működéséhez hasonló eredménnyel munkálhasson.

Gál Kálmán, az unitárius főiskolában segédtanár, a helybeli egyetemen a klasszikus nyelvekből a tanári vizsgálatot közelebből sikeresen kiállotta. Örömmel említjük fel főiskolánk e szorgalmas és lelkiismeretes segédtanárának tanári okmánya megnyerését.

A brassói unitáriusok, a mint onnan értesitenek, a szervezkedésre Török Áron f.-rákosi pap kezdése folytán már megtették a kellő lépéseket s így remélhető, hogy nem sokára rendes isteni tiszteletek tartatnak ott s a régi száz városban újra hangzani fognak a tiszta kereszténység és lelkiismereti szabadság igéi, melynek hiveit 1717-ben üldözte volt onnan ki a katholicus önkény és türelmetlenség. Ez alkalomból felhívjuk t. paptársaink figyelmét, hogy ekleziáink közelében elszórtan élő hiveink összegyűjtésére sziveskedjenek a lehető legnagyobb gondot fordítani, mert az unitárius elveknek mind meg lehet szépsége és tiszta józan volta, hogy ha gyakorlatilag fentartani, ápolni és terjeszteni nem igyekszünk és hiveinket a helyett hogy egyházunk testéhez csatolnók, szét zúlni engedjük.

Stopford Brookeról a „Prot. Egyh. és Isk. lap“ f. évi második számában már lapunk egyik megelőző számában jelzett kilépését illetőleg egy cikket közöl a Renaissance után. A közlemény főleg a Stopford Brooke levélből áll, melyet gyülekezetéhez intézett volt, de minthogy azt a kérdést is felveti, hogy miért nem lépett át — a mint várták — az unitárius egyházba, fölvilágosításul, meg kell jegyeznünk, hogy S. Brooke nem azért nem lett unitárius, mintha hitelvei azokétól különböztek volna, nem is azért, mert az unitárius név nem elég népszerű, hanem azért, mert Angliában nem szükség — mint nálunk — a törvényesen bevett nevek valamelyikét viselni, hogy valaki valamely vallás felekezetéhez tartozzék. Ott még a születésöknél fogva tiszta unitáriusok is gyakran használnak e helyett „szabadelvű keresztény“ nevet, de azért mégis unitárius templomba járnak s unitárius hitelveket vallanak. Az unitárius név éppen nem népszerűtlen közöttük; de minthogy ez előtt harmincz negyven évvel az unitáriusok és az anglikánok felette nagy harcot folytattak egymás ellen s minthogy akkor a dogmatikai különbözések nagyon is előtérbe voltak állítva, azért most sokan mellőzik a történeti név fölvetelét. Igaz, hogy Stopford Brooke sokat megtartott abból, a mi az anglikán egyházzé, az is igaz, hogy az unitárius nevet nem vette fel, de hogy ő mégis unitárius, s hogy most sokkal tisztábban unitárius elveket vall, mint valaha az előtt, mutatja az, hogy Dr. Martineau Jakab a legnagyobb — de jelenleg nyugalomba vonult — unitárius pap és családja több előkelő unitárius családdal együtt helyet bérelt a Stopford Brooke templomban s hogy az „Inquirer“ az unitáriusok fő heti lapja rendes rovatot nyitott meg beszédjei közlésére.

G y á s z h i r e k :

Carlyle Tamás, egyike e száz legnagyobb gondolkozónak s legneembereinek, f. évi febr. 5-én Chelseaben, Londonhoz közel. élete 86-ik

évében elhunyt. Neve több mint félszáz óta ismeretes nem csak Angliában, hanem a continensen is, műveit pedig az egész művelt világ olvassa. Már ifjú korában vas-szorgalommal tanult. Először papnövendék volt s mint ilyen tanítóskodott egy ideig vidéken, hol már apróbb rajzokat kezdett irogatni. Később teljesen az irodalmi pályára lépett, odahagyva a papi pályát. Irodalmi működését a német klasszicuskok ismertetésével kezdé meg. Általában a német irodalomnak legalaposabb ismerője és ismertetője volt s egyszerűen nagy német barát. Maga is a ködös, homályos Caledonia szülöttje lévén, egy egyszerű kis skót faluba vonult vissza. Itt írta ama négy kötetben megjelent „essay”-ket, melyek őt egyszerre Anglia elsőrangú kritikusává emelték. Ugyancsak itt készítette a „Sartor Resartus” (az újra összevarrt szabó) című satirikus művét, melyben az angol társadalmat szigorú bíráló alá vette, s a melyben bölcsesleti eszméit foglalta össze. Harminczkilenc éves korában Londonba ment lakni, hol történelmi buvárlatait tovább folytatta. Legnevezetesebb munkája: „A francia forradalom történelme” melyben oly igazi közvetlenség és titkos varázs van, a mit más historikusnál nem találhatni föl. Ő a multat érzékelhető jelenetekben állítja az olvasó elé. Jelentékenyebb történelmi művei még: „Cromwell életrajza és levelezései” s „Nagy Frigyes élete.” Cromwellről, a világtörténelem e nagy alakjáról, az eddigi nézetet teljesen megváltoztatta, még pedig az ő előnyére. Carlyle szerint a történelemben a nevezetes eseményeket s korszakokat a nagy férfiak alkotják. Ilyennek tünteti föl Cromwellt is. Erdemei elismerésül 1866-ban az edinburghi egyetem Lord Rectorává választották. Carlyle nagybecsű művei által állandó emléket biztosított magának Anglia és a művelt világ legkitünőbb szellemei sorában.

George Eliot-nak, a nagytehetségű angol írónőnek a mult év december havában történt haláláról való híren utolsó füzetünk bezártakor érkezvén hozzánk, csak most emlékezhetünk meg róla. Jóllehet névleg egy vallásfelekezethez sem tartozott, de azért nagynevű férje, Lewes és Dickens társaságában gyakran elment a „little portland-streeti” (Londonban) unitárius templomba, hogy a hirnevés pap és bölcsész dr. Martineau szónoklatait meghallgassa. A gyász-istenítészeletet is, úgy az ő, mint férje Lewes, temetése alkalmával, egy unitárius lelkész, dr. Sadler tartotta. Eliot György, kinek családí neve: Mary Anne Evans, 1820-ban született s egy falusi lelkész leánya volt. Egy vagyonos rokona által kitünő nevelést nyert. Kezdetben falusi életképeket írt, nagyobbára lelkész-lakok történeteit s Straus „Jézus életét” dolgozta át, s németből Feuerbach „A kereszténység szelleme” című munkáját fordította le. Később a regényírással adta magát, hol a társadalomnak, az emberek életének és érzelmeinek kitünő elbeszélőjévé vált. Éles megfigyelő tehetséggel és nagy leíró erővel rendelkezett. Morális irányú és magas tartalmu regényeibe az életet, embereket és viszonyokat lélektani alapokon festi. Bizonyára Thackeray és Dickens halála óta ő volt a legnagyobb angol regényíró. Nevezetesebb regényei: „Middlemarch” (tanulmány a vidéki életből elnevezéssel), melyet gazdag terméke mellett valódi meleg-kedélyűség jellemez. „Holt Felix.” „Bede Adám.” „The Spanish gypsy” (a cigány-életből). „Romola,” melyben a florenzi életet rajzolja.

Fabritius Károly, Erd. ág. hv. lelkész és képviselő, a törvényhozó testületnek, úgy mint a tudományos világnak egyik nagyérdemű tagja f. évi február 2-án Budapesten meghalt. Kora halálát az egyetemi könyvtárban történt szerencsétlen esése idézte elő. Fabritius Károly Segesvárt 1826-ban született s eleinte segesvári gymnasiumi tanár s pap volt, majd 1868-ban apódi pappá választották. A hatvanas években egyik kiváló vezére volt az ifjú szászok hazafias pártjának. Ezért sok üldözésnek volt kitéve, úgy hogy inkább lelkészi állását hagyta el, mintsem elveiről lemondjon. A tudományos téren is nagy sikerrel működött. Már 1852-ben jelentek meg tőle értekezések a bécsi akadémia kiadványai közt s azóta lankadatlanul buvárkodott és írt a hazai és külföldi tudományos folyóiratokba. A magyar akadémiában, mely 1872-ben választotta tagjává, „Pemflinger Márk szász gróf élete” című értekezéssel foglalta el székét; kiadott számos nagybecsű oklevél gyűjteményt; kisebb-nagyobb értekezéseink száma pedig többre megy hetvennél. Ő a történelmet nem politikai izgatásra, hanem igazán a tudomány érdekében művelte. Mint pap liberális gondolkozású és felemelkedett szellemű volt. Folyóiratunk irányával teljesen rokonszenvezett s azt cleitől fogva járatta. Valójában az elhunyt ritka

nemes jellemű és becsületes férfit volt, s méltó az általános részvételre és tiszteletre.

Buzogány Áron, ministeri titkár, egyh. tanácsos nagy csapást szenvedett, szeretett anyósa: özv. altorjai Bartha Gyuláné, csik-mádéfalvi Ferenczy Ágnesnek 60 éves korában f. évi jan. 2-án Budapesten történt halálával. A néhai egy áldott jó lélek és igen derék nagyanya volt. A forradalom alatt férjét az oláhok megölték Zalathnán s azóta folyton gyászban járt. De szíve mindig melegen érzett, s rendkívüli szeretettel csüngött fejlődő kedves unokáin, kiknek ápolásában és nevelésében örömet és gyönyörűségét találta. Az elköltözöttnek égi üdvöt s övéinek mennyei vigaszt!

Székely Miklós, egyh. tanácsos, erzsébetvárosi kir. törv. széki bírót és testvéreit érzékeny veszteség érte, édes anyjuk: ó-tordai Székely Jánosné, sz. Finta Zsuzsánna halálában mult évi aug. 14-én. Kötelességünknek tartjuk e későn vett szomorú hírt megemlíteni, mert az elhunyt nő egyike volt a legderékabb magyar anyáknak. Midőn a szabadságharcz után férjét fogságba hurcolták, 8 évig egymaga vezette a gazdaságot és számos gyermekeit kitünő nevelésben részesítette. Szép jellemvonása volt az elhunytnak a vallásosság, melylyel rendíthetlenül bizott Istenében, mi a megpróbáltatás napjaiban nagy erőssége volt. Imádkozott és munkált és Isten megsegítette nagy családjá fenntartásában. Az elhunytnak a fáradságos, hűn megharcolt élet után csendes nyugalmat!

Komjátszegi Lajos, zombolyai polgári iskolai tanár, főiskolánk egykori jeles növendéke f. évi febr. hó 14-én 29 éves korában, egy évi szenvedés után, jobblétre szenderült. A nevelésügynek benne egy valóban lelkes és alapos készültégű munkása vészett el. Áldás emlékének!

Tattaiás Ferencz zágoni tanító, ki Kolozsváron az unitáriusok collegiumában tanult, meghalt mult évi decz. 21-ikén. Derék tanító, jellemességeért és tisztaságáért igen becsült férfi volt. Nőt (Vadas Ilona, Vadas esperes leánya) és egy kis gyermeket hagyott hátra. Béke porain!

A Szerkesztőség postája.

V. D. London. Érdekes leírását közölni fogjuk. Keleti melegséggel teljes üdvözlésünket küldjük önnek a ködös Albion földjére. — Ü. K. Tiboldiról az isk. jegyzőkönyvekben csak azt találtuk följegyezve, hogy 1813. sept. 5-én lépett a főiskolába. Más adattal nem szolgálhatunk. — P. J. Toroczka 6. A küldeményeket kaptuk. Fogadja szíves köszönetünket a nemes ügyben kifejtett fáradozásáért.

ARANY-KÖNYV.

Özv. Vas Miklósné, sz. Szabó Anna, a szt.-ábrahám unitárius ekklának, a belső emberek fizetése emelésére 24 véka szemes törökbúzáat ajánlékozott magtár-alapul. Köszönet a nemes-keblű adakozónak!

Péterfi Sámuel
szt.-ábrahám unitár. pap.

A Budapesten alapítandó unitárius rendes lelkeszi állomásra s állandó imaházra tett kegyes adományok.

III. Közlemény.

A bölöni unitárius ekklezsia részéről a 99. sz. gyűjtő-iven: Bölöni unitárius ekklezsia 160 frt, Lőfi Áron 5 frt, Tamási István 1 frt, Tana Sámuel jegyző 5 frt, Sikó István egyházi pénztárnok 2 frt, Mikó József 1 frt, Kisgyörgy Lajos 1 frt, Szabó Ferencz 1 frt, id. Tana József 50 kr, Bodosi Sándor 40 kr, Vitális Domokos 1 frt, Tana András 1 frt, Albert Lőrincz unit. iskolatanító 1 frt, Albert Áron 1 frt, Nagy István 2 frt, Nagy József 50 kr, Gáspár Bogdán 50 kr, Marczel György 50 kr, Henter Béla 1 frt, Zaturetzky József 50 kr,